



# Vatten- och avlopps- verksamheten i Falun

## **VA-strategi**

*–Steg 2 i arbetet med VA-planering i Falu kommun*

Antagen av kommunfullmäktige Falu kommun 120614



# Innehåll

Inledning	4
Falu kommuns VA-strategier	5
<i>Övergripande VA-arbete i Falu kommun</i>	5
<i>Val mellan allmänt VA och enskild gemensam anläggning</i>	6
<i>Små avlopp på enskilda fastigheter</i>	8
<i>Områden på väg mot enskild gemensamhetsanläggning</i>	8
Ordlista	10

**Foto**

Bildarkivet.se: Heidi-Kristin Andersson, Marcus Lundstedt, Thomas Adolfsén

# Inledning

Att säkerställa tillgången till rent vatten är en av de viktigaste framtidsfrågorna i världen. Ur ett internationellt perspektiv besitter Sverige en enorm resurs i den rika tillgången på rent vatten. Dåligt fungerande avlopp ska inte få förorena denna resurs och därmed riskera vår hälsa och miljö. Kommunens utveckling och attraktionskraft samt vatten- och avloppsfrågan hör tätt samman. Det är därför av största vikt att skapa långsiktiga hållbara VA-lösningar.

Målet är att denna strategi ska utgöra ett stöd för lämpliga avvägningar och mer genomarbetade beslut i hanterandet av kommunens VA-frågor. Med gemensamma förhållningssätt är det möjligt att hantera VA-frågorna mer rättvist, effektivt och på ett sätt som:

- Bibehåller god vattenkvalitet
- Skyddar känslig miljö/känsliga recipienter
- Möjliggör snabbare och smidigare hantering av VA-frågor

Strategin ska också tillämpas i den fortsatta VA-planeringen. I VA-planeringens steg 3 kommer de vägval som beslutas i denna strategi att omsättas till handlings- och utbyggnadsplaner som beskriver hur, var och när genomförande av VA-åtgärder ska ske. Handlings- och utbyggnadsplanerna kommer sen att revideras kontinuerligt för att möta förändringar i behovet.

Tidsperspektivet för VA-planeringen i Falun sträcker sig 20 år fram i tiden. Perioden delas upp i tidsintervallen omgående (inom 5 år), inom 10 år och inom 20 år, för att så tydligt som möjligt kommunicera hur och när kommande VA-åtgärder förväntas ske.

Strategin har tagits fram med utgångspunkt i den tidigare utformade VA-översikten och genom förvaltningsövergripande samverkan och diskussioner i politiskt forum.

Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret för VA-frågorna i Falu kommun. Genomförande och fortsatt diskussion kring VA-frågorna i Falu kommun förutsätter förvaltningsövergripande samverkan både nu och i framtiden.

## Övergripande VA-arbete

Vatten- och avlopp (VA) i Falu kommun hanteras och levereras både inom den allmänna, storskaliga VA-verksamheten men också enskilt i områden som inte, inom överskådlig framtid, kommer att omfattas av allmänt VA. I detta dokument presenteras strategier som tydliggör prioriteringar och riktlinjer för fortsatt hantering av VA-frågorna.

- Skydda våra dricksvattenresurser och säkerställa tillgången på vatten av god kvalitet
- Såväl allmänna som enskilda VA-lösningar ska vara så hälsoskydds-, miljö- och energieffektiva som möjligt
- Ha kontinuerlig information och dialog med medborgarna för att öka förståelsen för vattenfrågan i vid bemärkelse - vårt dricksvatten och hur vårt brukande av alla slags avlopp påverkar hälsa och miljö
- Bedriva aktiv omvärldspaning med målet att bevaka system- och teknikutveckling, när det gäller både avloppsteknik och kretsloppslösningar
- Inarbete senast rådande riktlinjer och kunskap kring klimatförändringarnas effekter och dess påverkan i gällande planeringsrutiner
- Initiera dialog med berörd grannkommun vid utredning av VA-utbyggnad (både allmän och enskild) som sker nära kommungränsen
- Underlätta för frivilliga, ansvarsfulla och långsiktiga VA-lösningar
- Prioritera miljönämndens tillsynsarbete (enligt miljöbalken) till de områden som inte avses byggas ut med allmänt VA eller som avses byggas ut men där väntetiden för utbyggnad är mer än 10 år
- Genom tillsyn verka för att enskilda VA-lösningar har tillräcklig funktion ur hälso- och miljösynpunkt
- Tillsyns minst 5% av avloppen årligen

## *Små avlopp på enskilda fastigheter*

På den största geografiska ytan inom Falu kommun kommer fortsatt många fastighetsägare att ha små avlopp på varje enskild fastighet. Detta gäller huvudsakligen i de mer glest befolkade landsbygdsdelarna av kommunen. Inom sådana områden bör följande beaktas:

- alltid bedömma förhandsbesked/bygglov i sitt geografiska sammanhang med särskild hänsyn till VA-förhållandena i området.
- vara restriktiv till förhandsbesked/bygglov i de fall VA-problem finns eller kan uppstå till följd av byggnation
- ställa krav på gemensamhetsanläggning i förhandsbesked/bygglov vid byggnation av 3 hus eller fler vid samma tillfälle

I vissa fall går det att finna lösning på den egna fastigheten. I andra fall, där förhållandena inte är lämpliga för avloppslösning på varje enskild fastighet måste andra lösningar ordnas. Detta kan ske genom allmänt VA eller genom en samfälld gemensamhetsanläggning.

## Val mellan en allmän VA-anläggning och enskild VA-gemensam anläggning

Det finns fastigheter och områden där dagens VA-situation påverkar miljön- och/eller hälsan så att en förändrad VA-lösning är nödvändig. Behovet av att förändra VA-systemet i ett område aktualiseras vid exempelvis nyexploatering, men också i bygglovärenden och då miljönämnden gjort den bedömningen enligt arbetsmetoden ”*Från VA-problem till fungerande lösningar*”<sup>1</sup>, samt genom föreläggande från Länsstyrelsen.

Vid föreläggande från Länsstyrelsen handlar det alltid om att bygga en allmän VA-anläggning enligt 6§ LAV<sup>2</sup>. I övriga områden kan kommunen arbeta proaktivt för att föreläggandesituationer inte ska uppstå, bland annat genom att stödja skapandet av gemensamhetsanläggningar. I detta blir kommunens roll att underlätta och skapa förutsättningar för ansvarsfulla och långsiktiga åtaganden hos fastighetsägarna.

Kommunen kan dock aldrig fransäga sig sitt ansvar enligt 6§ LAV, och valet av gemensamhetsanläggning ska därför alltid noga övervägas. För att göra dessa val och överväganden ska följande gälla, utan inbördes rangordning.

### Detta talar för allmän VA-anläggning

- bebyggelse- och befolkningsökning i området
- kommunens utvecklingsintentioner med särskilt hänsyn till området mellan Falun Borlänge och ”en-mils-radien” runt Falu tätort
- närhet till befintligt verksamhetsområde
- kapacitet finns i befintlig allmän VA-anläggning

### Detta talar för enskild gemensam VA-anläggning

- intresse finns hos de boende att på egen hand bygga och driva en gemensamhetsanläggning
- samtliga fastigheter inom tänkt utbyggnadsområde är överrens om att ingå i den enskilda gemensamhetsanläggningen.
- gemensamhetsanläggningen är mer ekonomiskt fördelaktig för den enskilde fastighetsägaren än den allmänna.
- lokala förutsättningar finns dvs att de naturliga förutsättningarna är de rätta (ex. recipienter för utsläpp)

<sup>1</sup> ”*Från VA-problem till fungerande lösningar*” (antagen av Kommunfullmäktige 2004-06-10) är en förvaltningsövergripande arbetsordning som formulerar ett strukturerat arbetssätt kring områden med VA-problem

<sup>2</sup> Läs lydelsen i LAV6§ i ordlistan s.10

## Områden på väg mot en allmän VA-anläggning

### Utformning av verksamhetsområde

- vid framtagande av nytt verksamhetsområde ska hänsyn tas till miljö- och hälsoskyddsbehovet, den mest optimala ledningsdragningen och möjligt skapande av nya tomter
- möjligheten till samordning med andra markförlagda ledningar ska beaktas
- möjlighet att underlätta framtida exploateringar i så kallade stråk, ska beaktas vid planering av överföringsledningar
- verksamhetsområdets omfattning ses över årligen av huvudmannen Falu Energi & Vatten (FEV)
- ändringar i verksamhetsområdets omfattning beslutas av kommunfullmäktige

### Prioriteringsordning

- områden med risk för förorening av dricksvatten ges högst prioritet
- i områden som vägs mot varandra prioriteras skydd av hälsa högre än miljöskydd
- det kommunala Bostadsprogrammets utbyggnadsplan läggs in i ”VA-handlingsplanen”<sup>3</sup>
- VA-utbyggnad i områden som inte ingår i då gällande VA-plan måste noga avvägas mot redan tidsmässigt planerade områden

### Val av ledningsnät

- vid utbyggnad av den allmänna anläggningen ska utgångspunkten vara att både vatten och avlopp byggs ut, vid särskilda förutsättningar kan det bli aktuellt att enbart vatten eller avlopp byggs ut
- hanteringen av dag- och dränvatten ska följa Falu Kommuns *Dagvattenstrategi*<sup>4</sup>

### Byggnation med tillfälligt avlopp i områden där en allmän VA-anläggning ska byggas

- om förutsättning finns kan tillfälligt avlopp tillåtas för att möjliggöra bostadsbyggnation i väntan på utbyggt allmänt VA
- för att tillfälligt avlopp ska tillåtas måste det finnas beslut om verksamhetsområde
- i samband med att tillstånd söks för tillfälligt avlopp ger miljönämnden upplysning om de ekonomiska konsekvenserna av ett sådant avlopp i väntan på utbyggnad av VA och upplyser även om bedömd tidpunkt för när VA-utbyggnaden kommer att genomföras i det aktuella området samt att utbyggnaden av olika skäl kan komma att ske senare än så

<sup>3</sup> Utarbetas i kommande VA-planering (Steg 3)

<sup>4</sup> Antagen av Kommunfullmäktige 2008-03-13

## *Områden påväg mot enskild gemensam VA-anläggning*

- erbjuda stöd till fastighetsägare för att underlätta bildandet av nya gemensamhetsanläggningar där området bedöms som lämpligt<sup>5</sup>
- erbjuda stöd för att underlätta enskild drift av gemensamma VA-anläggningar

## *Områden inom befintligt verksamhetsområde för allmänt VA*

Falu Energi & Vatten (FEV) är huvudman för den allmänna VA-anläggningen i Falu kommun. FEV har uppdrag att äga och driva VA-anläggningen för att tillgodose säker och kostnadseffektiv hantering av vatten och avlopp i ett hållbarhetsperspektiv. Detta uppdrag följer ansvaret enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV 2006:412).

### *Skydd av dricksvatten*

#### **Dricksvattenskydd**

- följa Livsmedelsverkets föreskrifter om åtgärder som skyddar dricksvattenanläggningarna mot obehörig åtkomst, upptäcka sabotage.
- arbeta fortlöpande med risk- och sårbarhetsanalys för dricksvattenförsörjningen.
- säkerställa vattenkvaliteten genom egenkontrollprogram baserat på principerna för HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points)

#### **Kontinuerlig ledningsförnyelse**

- hålla en förnyelsetakt som över tid överensstämmer med ledningarnas livslängd
- prioritera konsekvensledning för hög leveranssäkerhet och riskledning för låg driftsekonomi
- minska andelen tillskottsvatten för att minimera risken för bräddning, spara energi och minska mängden kemikalier i reningsprocessen

#### **Utbyggnad**

- förtäta inom befintligt verksamhetsområde

#### **Effektivisering**

- prioritera energieffektiva åtgärder
- vid förnyelsebehov ompröva mindre reningsanläggningar till förmån för rationella och mer drifteffektiva anläggningar

---

<sup>5</sup> Se sid 5; *Riktlinjer vid val av förändrad VA-lösning*



### **Uppströmsarbete**

- upptäcka och åtgärda problem nära källan
- föra dialog med kunderna och klargöra deras ansvar för att inte släppa ut ämnen som skadar miljö, hälsa eller reningsprocesser
- avtala om villkor för verksamheter som riskerar att släppa ut annat avlopp än hushållsavlopp (ex. industriavlopp och dylikt)

### **Finansiering**

- hålla jämn och låg taxeutveckling genom långsiktig ekonomisk planering
- hålla normal anläggningsavgift uppdaterad

# Ordlista

<i>Allmän VA-anläggning</i>	En VA-anläggning som kommunen har rättsligt bestämt över och som har ordnats för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV)
<i>Anläggningsavgift</i>	Engångsavgift som ska täcka VA-kollektivets kostnader för VA-utbyggnad till och inom nya områden. <i>Se även Särtaxa</i>
<i>Avlopp</i>	Samlingsnamn för spillvatten, dagvatten samt dränvatten.
<i>Bräddning</i>	Avloppsvatten som vid överbelastning avleds för att avlasta ledningsnätet.
<i>Dagvatten</i>	Ytligt avrinnande regnvatten och smältvatten.
<i>Dränvatten</i>	Markvatten och grundvatten som samlas upp och tas omhand i en dräneringsledning.
<i>Enskild VA-anläggning</i>	En VA-anläggning eller annan anordning för vattenförsörjning eller avlopp som inte är eller ingår i en allmän VA-anläggning.
<i>Förnyelse</i>	Ett planlagt utbyte av ledningar till samma funktion och kapacitet.
<i>Förnyelsetakt</i>	Andel av total ledningslängd som förnyas under varje år.
<i>Gemensambetsanläggning</i>	En enskild VA-anläggning (se ovan) som inrättats för två eller flera delägare gemensamt.
<i>Huvudman</i>	Den som äger en allmän VA-anläggning.
<i>Konsekvensledningar</i>	Ledningar där konsekvensen vid en större störning är stor. Exempel på konsekvensledningar är ledningar som: <ul style="list-style-type: none"><li>• Tillhör huvudledningsnätet och som är viktiga för VA-försörjningen i hela eller stora delar av tätorter</li><li>• Försörjer viktiga kunder, sjukhus, industrier, handel mm</li><li>• Går under eller intill trafikleder eller berör viktig kollektivtrafik</li><li>• Är kostsamma att åtgärda akut, ex djupt liggande ledningar</li><li>• Orsakar stora miljöstörningar vid driftavbrott eller överbelastning</li></ul>

<i>LAV</i>	<p>Lagen om allmänna vattentjänster. LAV 6§ om Kommunens skyldighet att ordna vattentjänster:</p> <p><i>Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, skall Kommunen:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li><i>1. Bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och</i></li> <li><i>2. Se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va- anläggning.</i></li> </ol>
<i>Markvatten</i>	Vatten beläget mellan markytan och grundvattenytan.
<i>Recipient</i>	Mottagare, i miljösammanhang hav, sjö, vattendrag, grundvatten som är mottagare av till exempel avloppsvatten.
<i>Riskledningar</i>	Ledningar där sannolikheten för en driftsstörning i, eller på grund av, ledningen är onormalt stor. Exempel på riskledningar kan vara: Ledningar som drabbas återkommande av driftsstörningar eller ledningar som konstaterats haft allvarliga fel och brister.
<i>Spillvatten</i>	Vatten från hushåll (toalett, bad/dusch, disk och tvätt) och andra verksamheter (industrier, biltvättar och dylikt).
<i>Särtaxa</i>	Särskild taxa som ska tillämpas om vattentjänsterna för en viss eller vissa fastigheter på grund av särskilda omständigheter medför kostnader som i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter inom verksamhetsområdet.
<i>Tillskottsvatten</i>	Vatten som utöver spillvatten avleds i spillvattenledning. Tillskottsvatten består främst av anslutande dränvatten, men kan också vara anslutande dagvatten samt inläckande mark- och grundvatten.
<i>VA-anläggning</i>	En anläggning som har till ändamål att tillgodose behov av vattentjänster för bostadshus eller annan bebyggelse.
<i>Verksamhetsområde</i>	Det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän VA-anläggning.
<i>Överföringsledning</i>	Ledning som sammanbinder delar av verksamhetsområden.



Falu kommun  
791 83 Falun  
023-830 00  
[www.falun.se](http://www.falun.se)